

ВІДГУК

офіційного опонента, член-кореспондента НАПН України,

доктора психологічних наук, професора

Поповича Ігоря Степановича,

на дисертаційну роботу Герасимчука Андрія Вікторовича

на тему «Психологічні особливості професійного становлення майбутніх

менеджерів з маркетингу», представленої на здобуття наукового ступеня

доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія

у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науково-дослідними темами

В умовах зростаючої турбулентності соціально-економічних процесів, які зумовлені як глобальними трансформаціями, так і воєнними реаліями в Україні, особливої ваги набуває проблема ефективного функціонування економіки, що прямо залежить від професіоналізму суб'єктів управлінської діяльності. Однією з ключових професій, яка перебуває на перетині економічної, управлінської та соціально-психологічної сфер, є професія менеджера з маркетингу. Сучасний ринок праці висуває до таких фахівців не лише високі вимоги щодо технічної компетентності, а й щодо розвитку комплексу психологічних характеристик, які забезпечують адаптацію до складних і динамічних умов професійної діяльності.

Актуальність обраної теми зумовлюється низкою глибинних суперечностей і викликів: між традиційною концепцією маркетингу як прибутково-орієнтованої діяльності та зростаючою соціальною відповідальністю бізнесу; між потребою в гнучких, комунікативно та емоційно зрілих фахівцях і відсутністю достатньої психологічної підготовки в рамках освітнього процесу; між динамікою професійних запитів ринку та інерційністю освітніх і управлінських моделей підготовки майбутніх спеціалістів. З огляду на зазначене, дослідження психологічних особливостей професійного становлення майбутніх менеджерів з маркетингу має не лише наукову, а й виразно прикладну значущість. Його результати можуть сприяти вдосконаленню змісту і структури професійної підготовки, формуванню цілісної системи психологічного супроводу професійного зростання, а також

розвитку адаптивного потенціалу та емоційної саморегуляції студентів відповідного профілю.

Важливо зазначити, що попри наявність суттєвого наукового доробку в сфері професійного становлення особистості та психології управління, тема, обрана здобувачем, вирізняється новизною завдяки акценту на комплексному психологічному аналізі чинників, що забезпечують готовність до професійної діяльності саме у сфері маркетингу. До того ж, дослідження відповідає сучасному вектору інтеграції психологічного знання у підготовку менеджерів нового покоління – гнучких, мобільних, критично мислячих, морально вмотивованих.

Таким чином, тема дисертаційної роботи є безсумнівно актуальною, науково вмотивованою, практично орієнтованою і відповідає пріоритетним напрямкам розвитку прикладної психології в умовах сучасного соціального запиту та економічних трансформацій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Даний напрямок досліджень входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Хмельницького національного університету (номер державної реєстрації 0122U200856), тема: «Стратегія і тактика самозбереження здоров'я».

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

уперше: на основі комплексного емпіричного дослідження сформульовано та реалізовано модель психологічного супроводу професійного становлення майбутніх менеджерів з маркетингу, яка передбачає цілісний підхід до розвитку особистісно-професійних якостей, критично необхідних для ефективного виконання управлінських функцій у маркетинговій сфері. Зазначена модель враховує специфіку професійної діяльності в умовах динамічного ринку та поєднує психодіагностичні, корекційно-розвивальні та освітньо-тренінгові компоненти.

удосконалено: теоретичні уявлення про психологічні чинники, умови та механізми, що зумовлюють процес професійного становлення майбутніх фахівців у сфері маркетингу. Зокрема, уточнено зміст понять «професійне становлення», «психологічний супровід», «професійно значущі якості» в контексті маркетингової діяльності, що дало змогу створити ґрунтовне концептуальне підґрунтя для емпіричного вивчення цього феномену; уточнено модель професіограми майбутнього менеджера з маркетингу, що базується на системному поєднанні особистісних, професійних, когнітивних та психофізіологічних характеристик, необхідних для ефективного виконання управлінських функцій у сфері маркетингу. Уточнення моделі

здійснено з урахуванням сучасних вимог ринку праці, специфіки професійної діяльності та результатів емпіричного дослідження.

набули подальшого розвитку: підходи до системи критеріїв і показників оцінювання сформованості особистісних та професійних якостей майбутніх менеджерів з маркетингу. Запропоновано багатовимірну діагностичну систему, що включає мотиваційні, ціннісні, емоційні, комунікативні, організаторські параметри, які оцінювались із використанням низки валідних психодіагностичних методик.

Практичне значення результатів дисертації полягає в розробці та впровадженні психологічно обґрунтованої моделі супроводу професійного становлення майбутніх менеджерів з маркетингу, що може бути ефективно використана у закладах вищої освіти для підвищення якості професійної підготовки. Запропонована система критеріїв і показників сформованості особистісних та професійних якостей забезпечує можливість проведення дієвої психодіагностики, а також виявлення напрямів подальшого розвитку майбутніх фахівців.

Результати дослідження можуть бути практично використані психологами, викладачами, кураторами академічних груп та HR-фахівцями для формування індивідуальних програм розвитку ключових професійно важливих якостей студентів.

Розроблені методичні рекомендації щодо оптимізації процесу професійного становлення можуть бути інтегровані в навчальні курси, тренінги, програми психоконсультації, а також у системи підвищення кваліфікації фахівців.

Повнота викладення матеріалу дисертації у наукових публікаціях

Основні результати дослідження за темою дисертації опубліковано у 6 наукових працях, із них 5 наукових статей (4 – у співавторстві) – у фахових виданнях України у галузі психології, 1 публікація – у матеріалах наукових конференцій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень

В дисертації викладено теоретичні засади проблеми, описано стратегію, основні методи та результати емпіричного дослідження. Кожний з трьох розділів є завершеним відповідно до висунутих завдань і мети дослідження. Дисертаційне дослідження Герасимчука А.В. являє собою глибоку та завершену роботу. Структура дослідження традиційна: складається зі вступу, трьох розділів, які послідовно та логічно репрезентують напрям розгортання стратегії наукового пошуку, а також висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Слід відзначити послідовність в організації кожної частини

дослідження, структурування етапів роботи, які є взаємопов'язаними між собою.

Перший розділ дисертації присвячений теоретичному аналізу психологічних засад професійного становлення майбутніх менеджерів з маркетингу. Автор здійснив ґрунтовне опрацювання наукових джерел, залучивши широкий спектр вітчизняних і зарубіжних досліджень з психології, менеджменту, педагогіки, соціології, що свідчить про високий рівень академічної культури. Розділ побудований логічно, починаючи з історико-концептуального осмислення феномену менеджменту як професійної діяльності, з подальшим переходом до психологічного аналізу особистісних якостей сучасного керівника. Важливо, що автор не обмежується загальними твердженнями, а проводить чітке розмежування між психологічними, інтелектуальними, професійними та соціальними компонентами управлінської компетентності.

Окрему цінність становить детальний розгляд комунікативної складової професійної діяльності менеджера, зокрема класифікації комунікативних стилів, впливу емоційної чуйності та публічної комунікації на професійне становлення. Теоретичні положення аргументовані цитатами з авторитетних джерел, ілюстровані таблицями, схемами, прикладами, що посилює глибину викладу.

Розділ завершується концептуальним узагальненням, яке обґрунтовує необхідність подальшого емпіричного дослідження визначених особистісно-професійних характеристик, що є підґрунтям для розробки моделі психологічного супроводу.

У цілому, перший розділ відповідає сучасним вимогам до теоретичної частини дисертаційного дослідження, має високий ступінь структурованості, змістовної насиченості та наукової аргументованості.

Другий розділ дисертації присвячений емпіричному дослідженню психологічних чинників професійного становлення майбутніх менеджерів з маркетингу та апробації запропонованої моделі психологічного супроводу. Автор демонструє високий рівень методичної підготовки, адекватно підбираючи психодіагностичні інструменти відповідно до цілей і завдань дослідження. Представлена вибірка охоплює різні рівні професійної підготовки студентів, що дозволяє відстежити динаміку становлення особистісно-професійних характеристик.

Аналізування кількісних даних проведено коректно, із застосуванням описової та інтерпретаційної статистики. Отримані результати інтерпретуються з опорою на сучасні психологічні підходи, з урахуванням емпіричних закономірностей та практичного значення. Позитивним є

поєднання виявлення наявного рівня сформованості професійно важливих якостей із побудовою напрямів психологічного впливу на процес професійного зростання.

Наукові положення, сформульовані на основі матеріалів третього розділу, відзначаються високим ступенем обґрунтованості. Автор послідовно здійснює логічний перехід від результатів емпіричного дослідження до побудови та апробації моделі психологічного супроводу професійного становлення майбутніх менеджерів з маркетингу. У роботі переконливо показано, що запроваджена психокорекційно-розвивальна програма має позитивний вплив на формування ключових професійно важливих характеристик (мотиваційної, комунікативної, рефлексивної сфери), що підтверджено кількісними та якісними даними.

Розробка моделі ґрунтується на цілісному концептуальному баченні досліджуваного феномена, її змістовні компоненти логічно випливають із узагальнень попередніх етапів теоретичного й емпіричного аналізу. Представлені в роботі етапи реалізації, принципи побудови й очікувані результати моделі підкріплені обґрунтуванням її практичної доцільності та ефективності.

Отримані емпіричні дані (у т.ч. порівняльний аналіз рівнів сформованості до та після впровадження програми) оброблені із застосуванням відповідного статистичного інструментарію, що підтверджує надійність висновків. Формулювання наукових рекомендацій має прикладний характер і демонструє адекватну трансформацію теоретичних положень у практичні стратегії впливу.

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в третьому розділі, є теоретично вмотивованими, методично обґрунтованими й емпірично перевіреними, що засвідчує їхню наукову й практичну цінність.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертаційна робота має завершений характер і відповідає встановленим вимогам щодо оформлення наукових робіт такого рівня. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (314 найменувань, із них 11 іноземною мовою).

Подана дисертаційна робота свідчить про наукову зрілість дисертанта, його вміння бачити актуальні проблеми сучасної психологічної науки, готовність розв'язувати їх на достатньому науковому рівні. Високо і позитивно оцінюючи наукове і практичне значення дисертаційної роботи

Герасимчука Андрія Вікторовича як в теоретичному, так і практичному напрямках, слід виділити окремі зауваження та висловити деякі побажання:

1. Теоретична частина дисертаційного дослідження значною мірою ґрунтується на описі управлінської діяльності як такої, з чітким акцентом на економічні, організаційні та соціальні аспекти менеджменту. У цьому контексті виникає дискусійне питання щодо співвідношення власне психологічного аналізу з міждисциплінарними (економічними та управлінськими) підходами. Доцільним було б чіткіше виокремити та систематизувати психологічні аспекти професійного становлення як самостійний об'єкт дослідження.

2. У другому розділі подано загальні відомості про досліджуваних осіб, однак, недостатньо деталізовано соціально-демографічні параметри вибірки, які могли б слугувати контекстуальним фоном для інтерпретації отриманих результатів. Зокрема, доцільно було б конкретизувати дані щодо освітнього рівня, мотивів вибору професії, а також особливостей професійної самоідентифікації учасників дослідження.

3. Низка висновків подається у вигляді повторення окремих емпіричних спостережень без чіткої концептуалізації. Було б методично доцільно структурувати висновки за логікою: виявлені загальні закономірності, міжгрупові відмінності, наявність статистично значущих зв'язків, емпіричне підтвердження гіпотези. Це посилює б аналітичну глибину узагальнень.

4. У третьому розділі описані етапи реалізації програми супроводу, однак бракує конкретних прикладів або фрагментів занять, які дозволили б практикам краще оцінити її змістове наповнення. Також постає питання: наскільки ця програма є адаптивною до різних контингентів студентів або умов навчання (наприклад, денної та заочної форм).

Зазначені зауваження не знижують наукової цінності дисертаційного дослідження А. В. Герасимчука, яке є самостійною, завершеною науковою працею та становить вагомий внесок у розв'язання актуального завдання – психологічного забезпечення професійного становлення майбутніх фахівців.

Загальний висновок

З викладеного вище можна зробити висновок, що дисертаційна робота Герасимчука Андрія Вікторовича на тему: «Психологічні особливості професійного становлення майбутніх менеджерів з маркетингу» є самостійною та завершеною науковою роботою, яка за актуальністю, науковою новизною, практичним значенням, обсягом проведених досліджень відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року, а її автор заслуговує присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Офіційний опонент:

**член-кореспондент НАПН України,
доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології
Херсонського державного університету
МОН України**

І. С. Попович

Підпис І.С. Поповича підтверджую
Начальниця відділу кадрів *Н. А. Кудас*
04.06.2025

